

Trøndelag fylkeskommune
Fylkets hus, PB 2560
7735 STEINKJER

Vår dato: 15.02.2018
Vår ref.: 2018/2432

Deres dato: Deres ref.:

Nordre Skokkeløy - Fylkesmannen frarår etablering av ny lokalitet - 3120 tonn - Bjørøya AS og Midt-Norsk Havbruk AS - Osen kommune

Fylkesmannen frarår etablering av en ny akvakulturlokalitet ved Nordre Skokkeløy i Osen kommune, av hensyn til vill anadrom laksefisk, spesielt sjørret, og viktige naturverdier og biologisk mangfold i området.

Fylkesmannen viser til søknad fra Bjørøya AS og Midt-Norsk Havbruk AS vedrørende etablering av ny lokalitet med en maksimalt tillat biomasse (MTB) på 3 120 tonn, datert 29.08.2016, oversendt fra Sør-Trøndelag fylkeskommune til behandling 10.07.2017.

Lokalitet	Posisjon (i grader og desimalminutter)	Kartdatum
Nordre Skokkeløy	64° 21,395` N 10° 25,500` Ø	Euref89/WGS84

Fylkesmannens rolle

Fylkesmannen skal gi en uttalelse til søknaden ut fra hensynet til verneområder, biologisk mangfold, vilt, lakse- og innlandsfisk, etter akvakulturloven §§ 15 og 16. Denne vurderingen skal også omfatte naturmangfoldloven §§ 8-12. Dette brevet omhandler denne vurderingen.

Fylkesmannen skal i tillegg vurdere om vi på bakgrunn av søknaden kan gi en tillatelse etter forurensningsloven. Vurderingen etter forurensningsloven skal også omfatte vurdering opp mot vannforskriften § 12 og naturmangfoldloven §§ 8 – 12. En eventuell tillatelse etter forurensningsloven er delvis uavhengig av denne uttalelsen, og blir gitt i et eget brev.

Planstatus og kommunal behandling

Lokaliteten er i kommuneplanens arealdel avsatt til hovedformålet «bruk og vern av sjø og vassdrag». I henhold til kommuneplanens bestemmelser pkt. 5.5 omfattes formålet «akvakultur» av hovedformålet og er i tråd med kommuneplanens arealdisponering. Hovedutvalg for utvikling og miljø har gitt dispensasjon fra kommuneplanens plankrav for akvakulturanlegg i sjø (krav om reguleringsplan).

Det kom inn to merknader i saken i forbindelse med offentlig ettersyn.

Osen fiskarlag støtter ikke etableringen av akvakulturanlegget ved Nordre Skokkeløy og viser til vedtak gjort av fiskarlagene i Osen og Roan i 2008 da Marine Harvest søkte om etablering av et anlegg i samme område. I uttalelsen støtter ikke Osen fiskarlag etableringen i denne omgang da dette er et av de beste områdene for reker i Trøndelag. I ettertid har Fiskeridirektoratet vært i dialog med rekefiskere og oppdretter for å få til en plassering av fortøyninger/forankringer av anlegget som ikke kommer i konflikt med utøvelsen av reketrålingen.

Fosen Naturvernforening klager hovedsakelig på at kommunen har gitt dispensasjon da miljøbelastningen vil bli for stor i nærområdet. De har følgende merknader:

- Området utgjør et 182 da stort område med fiskeforbud, og sammen med anlegget ved Raudøya (vel 1 km bortenfor) vil det bli et stort sammenhengende område som forsvinner for allmenn bruk.
- Sykdommen PD er allerede påvist ved Raudøya. I følge regelverket bør det helst være 5 km mellom anleggene. Her er det i tillegg tre andre anlegg i avstand på ca 5 km (Svesøya, Nausttaren, Breivika).
- Anlegget får konsekvenser for trafikk til Buholmen naturreservat.
- Bunnen under anlegget utgjør en gryte som egner seg til oppsamling av fôrrester og avføring.
- Utvandrende smolt og den allerede hardt svekkede sjørreten er svært sårbare for lusesmitte – Høyvikelva ligger 3,8 km unna.
- Det fryktes at etableringen vil føre til dårlig kvalitet på villfisken. Området er omkranset av fiskeplasser for aktiv og passiv redskap.
- Det er et rikt naturmiljø i området med mange arter av stor forvaltningsinteresse, mange på Norsk Rødliste 2015.

Arter av nasjonal forvaltningsinteresse

Område rundt anlegget har et rikt fugleliv med flere arter på Norsk Rødliste.

Den viktige naturtypen kystlynghei er registrert på Sør-Raudøya (noen hundre meter nord for anlegget), men det anses som lite sannsynlig at anlegget vil ha noen form for påvirkning der. Det er et større vernet område (Buholmen naturreservat) mer enn 6 km nord for tenkt anlegg.

Ifølge Naturbase er Haraflesan (rundt 3 km nordvest) et gruntvannsområde med små holmer og skjær. Området benyttes mye av sjøfugl som er listet som arter av nasjonal forvaltningsinteresse - havelle, ærfugl, teist, praktærfugl. Det er også registrert bløtbunnsområder i strandsonen rundt Haraflesan med mye vade- og andefugl, forekomsten har fått verdi C - lokalt viktig.

Det er og registrert viktige beite- og yngelområder nordøst (Svesøya, rundt 6 km), nord (Buholmråsa/Kårflesleia, 6 km), vest (7,6 km), sørvest (Kalværet/Buaøya, 4,2 km) og sør for anlegget (Skarvsteinøra, 4,5 km unna).

Ifølge Artsdatabanken og Naturbase er det observert flere andre arter av fugl i området rundt det planlagte anlegget - på Raudøyan, Bjørsvika og Skokkeløyan. Blant annet smålom (LC), fiskemåke (NT) og hvitkinngås (LC).

Det har også vært observasjoner av oter i området.

Vi anser det å plassere et oppdrettsanlegg i et viktig sjøfuglområde med flere fugler på Norsk Rødliste som svært uheldig. Oppdrettsaktiviteten vil kunne føre til at sjøfugl og annet biologisk mangfold skyr området eller bruker opp energi på adferdsendringer.

NINA har nylig gitt ut rapporten «*Effekter av forstyrrelser på fugl og pattedyr fra akvakulturanlegg i sjø – en litteraturstudie*» (nr. 1199, 2015). Der er det bl.a. tatt opp tema som forstyrrelser i etableringsfasen til et anlegg, transport og båttrafikk og metoder for å begrense skadeomfanget. I rapporten i punkt 4.6 er det satt opp noen forslag til hva forvaltningen bør vurdere ved søknader i sjø.

Samtidig blir det i rapporten vist til at «*I en situasjon der flere sjøfuglarter har hatt en betydelig tilbakegang (Anker-Nilssen et. al. 2015, Fauchald et. al. 2015), vil det være ekstra viktig å sikre at de ikke utsettes for ytterligere belastninger, dersom dette kan unngås.*»

Rekefelt

Det er to store rekefelt rundt anlegget – en på vestsiden (Sør av Raudøya) og et på østsiden (Vingsandholmen).

Det er gjort tallrike studier som viser at lusemidler med teflu- og diflubenzuron er toksiske for skalldyr ved lave konsentrasjoner. Vi vet lite om effektene ved kombinasjonsmetoder for avlusingsmidler. Lusemidler som anvendes i dag hemmer kitin-syntese, en essensiell fysiologisk funksjon for krepsdyr og medikamentene hemmer skallveksten slik at lusa dør. Disse lusemidlene spres til vannet og sjøbunnen. Enkelte kjemikalier, slik som diflubenzuron, brytes langsomt ned i miljøet og kan akkumulere i sedimenter.

Mattilsynet skriver i sin tillatelse av 3. oktober 2017 «*Det er en bekymringsfull utvikling med økende mengder lus og nedsatt følsomhet mot medikamenter. Det er derfor viktig at også ikke-medikamentelle virkemidler vurderes og tas i bruk, slik som leppefisk, økt renhold av nøter, permaskjørt osv.*»

Kamskjell og skjellsand

Lokaliteten Nordre Skokkeløy ligger utenfor flere områder med viktige skjellsandforekomster og svært viktige større kamskjellforekomster (Osen-Roan, verdi A).

I rapport fra Havforskningen nr. 8-2016 «Effekter av utslipp fra akvakultur på spesielle marine naturtyper, rødlista habitater og arter er Norge et av få land som har store skjellsandforekomster, og vi har dermed et spesielt ansvar for å forvalte dem riktig. Skjellsand har bl.a. en økologisk funksjon som habitat for kamskjell.

Kamskjell foretrekker strømrrike områder med skjellsand som substrat, men finnes i områder med alt fra fin sand til grov grus, med eller uten innblanding av mudder. Arten er utbredt i Norge fra Skagerrak i sør til Lofoten i nord. Trøndelag og Nordland har de største bestandene, men også i Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane finnes det regionalt store bestander.

I Havforskningens rapport skrives det: «*Kamskjell foretrekker i utgangspunktet mikroalger som føde, men filtrerer også ut andre partikler, teoretisk sett også organiske partikler fra oppdrettsanlegg. Nortug (1998) fant ingen signifikant effekt verken i vekst, glukoseinnhold eller fyllingsgrad hos stort kamskjell som ble plassert både nedstrøms og oppstrøms for et oppdrettsanlegg. Per i dag finnes det ikke kunnskap om kamskjell tar opp organiske partikler fra oppdrettsanlegg.*»

Det konkluderes i rapporten at vi i dag har liten kunnskap om i hvilken grad skjellsandområder og kamskjellforekomster påvirkes av oppdrettsanlegg.

Med tanke på kamskjellforekomstene, vil det være viktig å ta hensyn til bruken av kjemikalier (inkl. midler mot lakselus), jf. substitusjonsplikten og aktsomhetsplikten i produktkontrollen §§ 3 og 3a.

Gyteområder og gytefelt torsk

Ifølge kartdata fra Fiskeridirektoratet er det registrert to gyteområder innenfor en radius på 5 km fra den omsøkte lokaliteten – Ramsøy-Hepsøy og Osenfjorden.

Det er også registrert flere gytefelt for torsk i kategori C (middels/mindre viktig) innenfor en radius på 2,5 km – Osenfjorden, Ramsøya Ø og Hopen, samt i Svesfjorden i kategori B (regionalt viktig) ca. 6-6,5 km øst.

Tareskogforekomster

Informasjon fra Naturbase viser at det er flere større tareforekomster i området rundt anlegget, de nærmeste ligger både rundt store deler av Nord-Skokkeløya (verdi B), Sør-Skokkeløya (verdi B) og rundt Raudøya (verdi B).

Det oppgis i søknaden at under B-undersøkelsen ble det ikke registrert tare under tiltenkt plassering av anlegget.

Tareskoger er viktige for den biologiske produksjonen i området da de er gjemmede for en rekke fisk og bunnlevende dyr. Tareskogene har vært utsatt for en massiv beiting fra kråkebolter siden 1970-tallet. Tareskoger er noen av verdens mest produktive økosystem og de har et svært høyt naturmangfold. Den årlige produksjonen av smådyr i tareskogene langs kysten er beregnet å kunne gi næring til 3 millioner tonn fisk årlig.

Havforskningsinstituttets rapport «*Effekter av utslipp fra akvakultur på spesielle marine naturtyper. Rødlista habitat og arter. Kunnskapsstatus*» fra februar 2016 gir en god del nyttig informasjon om effektene fra oppdrettsanlegg.

I følge rapporten etablerer både sukkertare og stortare seg raskt igjen hvis de blir utsatt for negative miljøpåvirkninger, men det kan ta 4-8 år før stortareskog er fullstendig rehabilitert.

Vill anadrom laksefisk

Ifølge Lakseregisteret (www.miljodir.no) ligger Høyvikelva, rundt 3,8 km sørøst for lokaliteten. Ifølge registeret er sjørretbestanden i elva redusert og påvirkning fra lakselus har avgjørende betydning.

Utløpet til Steinsdalselva ligger mer enn 10 km fra det planlagte anlegget og har ifølge Lakseregisteret en dårlig bestand av laks og redusert bestand av sjørret. Lakselus er ifølge registeret en avgjørende påvirkningsfaktor på både lakse- og sjørretstammene, samt at rømt oppdrettslaks er en avgjørende påvirkningsfaktor for laksebestanden i elva.

Status sjørret

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning ga i juni 2015 ut rapporten *Status for norske laksebestander i 2015*. Når det gjelder sjørret, så viser rapporten til at fangstene av sjørret har gått betydelig tilbake i Sør-Trøndelag de siste 15 årene.

En arbeidsgruppe oppnevnt av Direktoratet for naturforvaltning vurderte bestandsutviklingen for sjørret fram til og med sesongen 2008 (Notat 2009-1). Det ble vist at fangstene av sjørret var omtrent halvert på Vestlandet og i Trøndelag siden årtusensskiftet.

Arbeidsgruppen påpekte videre at bestandsnedgangen på Vestlandet og i Trøndelag ikke skyldes inngrep, forurensing eller overfiske i ferskvann, men at nedgangen trolig skyldes forhold i sjøen. De mest aktuelle årsaksforholdene som ble diskutert var økosystemendringer i sjøen (næringsmangel eller økt predasjon), lakselus (økt smittepress fra oppdrettsanlegg), klimaendringer (endret vandringsmønster) og fiskesykdommer (inkludert økt smittepress fra oppdrett).

I følge rapporten er det overveiende sannsynlig at lakselus har bidratt til bestandsreduksjonen, og det er stor fare for ytterligere reduserte bestandsstørrelser. Det er sannsynlig at flere bestander i regionen har blitt kritisk små.

Status laks

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning har også i 2017 gitt ut en rapport med klassifisering av 148 laksebestander etter kvalitetsnormen for villaks. Kvalitetsnormen er en standard som alle laksebestander bør nå. Formålet er å bidra til at bestander ivaretas og gjenoppbygges til en

størrelse og sammensetning som sikrer mangfold innenfor arten og utnytter laksens produksjons- og høstingsmuligheter.

Av de elvene som er tatt med der, er Teksdalselva og Stordalselva de nærmeste elvene til lokaliteten Nordre Skokkeløy. I følge rapporten ble delnormen gytebestandsmål og høstingspotensial vurdert til å være svært god og svært dårlig for hhv. Teksdalselva og Stordalselva. For delnorm genetisk integritet ble Teksdalselva vurdert til svært dårlig, mens Stordalselva ble vurdert til moderat. For kvalitetsnormen, så ble både Teksdalselva og Stordalselva vurdert som svært dårlig.

Bare 29 bestander av villaksen av de 148 som ble vurdert (20%) når minstekravet i kvalitetsnormen. Laksebestandene i Rogaland og Nord-Trøndelag hadde best kvalitet, mens bestander i Sør-Trøndelag, Troms og Hordaland hadde dårligst kvalitet.

Effekter av lakselus

Hydrodynamiske modeller og observasjoner indikerer at transporten av de smittsomme stadiene av lakselus kan variere svært mye avhengig av om kilden ligger utsatt til i forhold til strøm eller ikke, men hovedsakelig vil en finne lakselus innenfor 20-30 km fra kilden.

Det er i NINA rapporten nr. 1449 – *Impacts of salmon lice emanating from salmon farms on wild Atlantic salmon and sea trout*, samlet og oppsummert vitenskapelige data om effekter av lakselus på villaks og sjørret. Rapporten er laget av NINA på oppdrag fra Salmon and Trout Conservation Scotland, og de har også tatt med studier gjennomført i Skottland og Irland.

Hovedkonklusjonen er at ville lakse- og sjørretbestander i mange områder med stor oppdrettsaktivitet har blitt negativt påvirket av lakselus, til tross for tiltak. De understreker også at det er betydelige bevis for at det er en sammenheng mellom områder med stor oppdrettsaktivitet, og spredning av lakselus til ville lakse- og sjørretbestander. Effekter av lakselus på villfisk er godt undersøkt sammenlignet med mange andre menneskelige påvirkninger på naturen, sier Eva B. Thorstad fra NINA, som er en av forskerne som står bak rapporten i en sak på NINA sine hjemmesider. Det poengteres i rapporten at dødelighet som følge av lakselus sannsynligvis er høyere hos sjørret enn hos laks, da sjørreten oppholder seg nær kysten, i samme typer områder som oppdrettsanleggene gjerne er lokalisert.

Rapporten fra vitenskapelig råd for lakseforvaltning viser til en nyere litteraturstudie om effekter av lakselus på sjørret: «*En arbeidsgruppe konkluderte i 2009 med at nedgangen i sjørretbestandene på Vestlandet og i Trøndelag trolig skyldes forhold i sjøen (Anon. 2009a). Lakselus ble sammen med økosystemendringer, klimaendringer og fiskesykdommer vurdert som viktig årsak til nedgangen.*»

Rapportene fra luseundersøkelsene i Trondheimsfjorden, Agdenes og Hitra siden 2011 viser alle at infeksjonstrykket er høyere i områder med mye oppdrett enn i områder med lite oppdrett (for eksempel inne i Trondheimsfjorden). Nærhet til vassdrag med anadrom laksefisk er derfor et vesentlig tema å vurdere ved søknader om nye lokaliteter. Til tross for at de nærliggende vassdrag ikke er oppført i listen over nasjonale lakseelver, er dette lokalt viktige lakseførende vassdrag hvor både sjørret og lakse-bestandene er påvirket av både lakselus og rømt oppdrettsfisk.

Rømt fisk

Ifølge informasjonsskriv fra Direktoratet for naturforvaltning, datert 07.07.2009 skal områder som er særlig viktig for vill laksefisk vises særskilt oppmerksomhet. Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) har tidligere anbefalt at en ikke bør etablere oppdrettsvirksomhet med risiko for vill laksefisk nærmere enn 30 km fra nærmeste vassdrag med slik fisk. Nyetableringer og andre endringer i aktivitetene i vassdrag og fjordområder nærmere enn 30

km vurderes nøye, med mindre det kan godtgjøres at disse endringene ikke medfører økt, men snarere redusert påvirkning på vill laksefisk.

Som nevnt over ligger det i sentrale føringer at havbruk ikke skal føre til varige endringer i de genetiske egenskapene til villfiskbestandene. Slike endringer kan føre til tap eller reduksjon av biodiversitet i norsk villaks og redusert produksjonsevne i de enkelte populasjonene. Det er også regjeringens mål (St. prp. 32, 2006-2007) at påvirkninger som truer laksens genetisk mangfold skal reduseres til et ikke-skadelig nivå.

Det er ikke usannsynlig at eventuell rømt fisk fra anlegget vil gå opp i de nærliggende vassdrag for å gyte. En sjørretstamme som blir vurdert til å ha for liten gytebestand vil ikke tåle mye forstyrrelser av gyteområdene før det gir svært negative effekter på stammen.

Oppdatert kunnskap om effekter av rømt oppdrettslaks er tilgjengelig i Rapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning nr. 10. Ifølge rapporten er genetiske endringer som følge av innkryssing av oppdrettslaks påvist i 61 av 175 undersøkte villaksbestander, og i 50 av disse bestandene ble endringene vurdert som store. Mange villaksbestander er allerede genetisk påvirket av innkryssing av rømt oppdrettslaks, samtidig som de fortløpende tilføres ny rømt oppdrettslaks i gytebestandene. Dette medfører at sjansen for å kunne gjenvinne den genetiske sammensetningen i de ville bestandene reduseres betydelig ifølge rapporten.

«Problemet med lakselus kan forsterkes ved at kyst og fjordområdene har høye tettheter av rømt oppdrettsfisk. Rømt oppdrettsfisk kan ikke behandles mot lus og denne situasjonen bidrar derfor ytterligere til et kontinuerlig smittepress gjennom alle årstider.» (DN, Informasjonsskriv – ivaretagelse av hensynet til vill laksefisk ved behandling av søknader om endringer i akvakulturvirkosomhet, 07.07.2009)

Vilt

Fylkesmannen vil gjøre oppmerksom på at anlegget vil kunne trekke til seg fiskespisende viltarter, noe som kan føre til konflikt mellom vilt- og næringsinteressene. Skader og ulemper forårsaket av faunaen må etter Fylkesmannens vurdering påregnes ved drift av anlegget. Søkeren bør derfor selv iverksette tiltak for å forebygge viltskader. Fylkesmannen vil være restriktiv med å gi fellingstillatelse etter viltloven § 14.

Fylkesmannens vurdering

Det finnes viktig naturmangfold i området, med svært viktige kamskjellforekomster og skjellsandforekomster. Med hensyn til kamskjellforekomstene vil det være viktig å ta hensyn til dette under produksjonen, spesielt med tanke på bruk av kjemikalier (inkl. midler mot lakselus).

Både Havforskningsinstituttets rapport fra februar 2016 og NIVA-rapporten fra 2015 viser at kunnskapsnivået om effekter av oppdrettsnæringa på sjøfugl, pattedyr og marine naturtyper, rødlista habitat og arter er svært mangelfullt. Vi har kunnskap nok til å si at menneskelig påvirkning gjennom lys, støy og ferdsel kan påvirke naturverdiene i området. Samtidig har vi ikke nok kunnskap om hvor stor avstand som er nødvendig for å hindre negativ påvirkning.

Fylkesmannen er bekymret for om avlusingen blir godt nok ivarettatt på store lokaliteter med store merder, og er også bekymret for rømmingsproblematikken, spesielt i nærheten av viktige fjorder og elver for anadrom laksefisk. Samtidig er det et mål at akvakulturvirkosomhet ikke skal medføre økt, men snarere redusert påvirkning på vill laksefisk. Også mange av sjørretbestandene er truet og sårbare.

Vi frarår derfor etableringen på akvakulturlokaliteten Nordre Skokkeløy med bakgrunn i viktige naturverdier og biologisk mangfold i området rundt anlegget, bestandsstatus for og lusepresset på vill anadrom laksefisk, spesielt sjørørret, i de nærliggende vassdrag.

Med hilsen

Marit Lorvik (e.f.)
Seksjonsleder
Klima- og miljøvernavdelingen

Sandra Bartusevica
Rådgiver
Klima- og miljøavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrift

Kopi:

Fosen Naturvernforening	Ytre Ringvei 32	7100	RISSA
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Torgarden	7485	TRONDHEIM
Trøndelag fylkeskommune v/Guri Stuevold	Fylkets hus, Pb 2560	7735	STEINKJER
Osen kommune		7740	STEINSDALEN
Osen Fiskarlag		7740	STEINSDALEN
Bjørøya AS og Midt-Norsk Havbruk AS		7770	FLATANGER
Mattilsynet region Midt, avd. Innherred og Fosen	Felles postmottak PB 383	2381	BRUMUNDDAL
Fiskeridirektoratet region Midt	Postboks 185 Sentrum	5804	BERGEN